

ПЛАН И ПРОГРАМ ЕКСКУРЗИЈА УЧЕНИКА, НАСТАВЕ У ПРИРОДИ И ИЗЛЕТА

2.6.1. ЕКСКУРЗИЈЕ

Васпитни задаци екскурзија су:

- социјализација ученика,
- усвајање примерених облика понашања ученика у групи и јавном превозу,
- упознавање и развијање љубави према завичају.

Образовни задаци су:

- упознавање ученика са националном историјом, географијом Србије, архитектуром и културом.

Функционални задаци су:

- развијање способности уочавања и доживљавања естетских вредности природних и антропогених објеката,
- развијање интересовања за природу и изграђивање еколошких навика,
- упознавање људи која су карактеристична за поједине крајеве.

Циљ екскурзије је савлађивање и усвајање дела наставног програма непосредним упознавањем појава и односа у природној и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа и привредних достигнућа која су у вези са делатношћу школе, као и рекреативно-здравствени оправак ученика.

Садржаји екскурзије подразумевају остваривање дела наставног и ваннаставног плана и програма и саставни су део Годишњег плана рада ОШ „Павле Поповић“ (Трг палих бораца 3) за 2023/2024. годину.

Излети, настава у природи, екскурзије и студијска путовања пружају могућност да се одређени образовни исходи остваре током другачијег облика наставе (на пример, посета културноисторијски значајним местима, обиласцима природних богатстава, разговора са мештанима). Такође, ови облици наставе омогућавају наставницима да упознају ученике у неформалној атмосфери и стекну бољи увид у њихове социоемоционалне компетенције и степен прихваћености у вршњачкој групи, као и да „осете” динамику вршњачких односа у одељењу, што је важно за превенцију насиља и неговање вредности сарадње и солидарности.

Планирани обухват ученика:

Из досадашњег искуства познато је да се ученици млађих разреда добро одазивају на екскурзију па је за претпоставити да ће се пријавити преко 80% од укупног броја ученика од 1. до 4. разреда. Трајање екскурзије: 1 дан

Носиоци предвиђених садржаја и активности:

Директор установе, Јела Стевановић, је носилац припреме екскурзије и извођења плана и програма путовања. Стручни вођа путовања припрема и изводи програм који се односи на остваривање постављених образовно-васпитних циљева и задатака и одговарајућих садржаја. Стручног вођу пута именује директор из реда наставника који остварују наставни план и програм, а који су у вези са циљевима, задацима и садржајима наведених активности. Одељењски старешина обезбеђује организационо-техничке услове за извођење путовања и координира остваривање садржаја и активности предвиђених планом и програмом, стара се о безбедности и понашању ученика.

Услови за извођење екскурзије:

Екскурзија се организује и изводи, уз претходну писмену сагласност родитеља, по правилу за најмање 60% ученика истог разреда, уколико су створени услови за остваривање циљева и задатака. Изузетно, екскурзија може да се организује за ученике одељења у којем писмену сагласност да најмање 60% родитеља ученика. Извођење екскурзије за ученике истог разреда организује се са истим садржајем, по правилу истовремено. Ако нису испуњени наведени услови екскурзија се не организује о чему одлуку доноси директор.

Припрема екскурзије:

Припрема ученика, родитеља и наставника је услов за реализацију екскурзије. Припрема ученика подразумева да се ученици унапред упознају са местом у које одлазе, условима живота у којима се организује екскурзија, облицима и садржајима рада, начином превоза и понашањем у току пута. Ученици, подељени у групе, уз помоћ наставника припремају кратке реферате о областима и местима која посећују. Посебна пажња посвећује се делу припреме у коме се наставник са ученицима договара око правила понашања током извођења екскурзије. Припрема родитеља подразумева организовање родитељских састанака и пружање информација о основним условима краја у коме се организује екскурзија, времену одласка, дужини боравка, цени, могућностима комуникације са децом и сл. Обавеза установе је да упозна родитеље са правилима понашања ученика на екскурзији и законском одговорношћу родитеља за понашање ученика на екскурзији, и слично. Ради прикупљања важних информација везаних за здравствени и психофизички статус деце, њихове особености, специфичне навике и интересовања, организују се са родитељима посебни разговори.

Припрема наставника обухвата индивидуалну и заједничку припрему. Заједничка припрема се одвија путем краћих састанака на нивоу школе, на којима се разматрају организациона питања од значаја за извођење екскурзије. Индивидуална припрема обухвата добро информисање наставника о географским и геолошким карактеристикама краја, о флори и фауни, историјским подацима, значајним културним, привредним и другим објектима који се могу посетити, обичајима и етнографским карактеристикама подручја и места на коме ће се одвијати екскурзија. На основу прикупљених података и постављених циљева и задатака екскурзије, наставник саставља програм који ће се реализовати, одабира методе и облике рада, одређује динамику активности и припрема све што ће му обезбедити ефикасан и успешан рад. Програм екскурзије треба да садржи јасну структуру која указује на циљеве и исходе у складу са програмом наставе и учења, а које треба остварити. Установа сачињава оперативне планове који, имајући у виду постојање непредвидивих фактора који су од утицаја на реализацију екскурзије, поседују флексибилност, односно прилагодљивост датим околностима, нпр. лошим временским условима и сл.

Реализација екскурзије:

Наставник се стара о организацији и реализацији предвиђених активности, безбедности ученика за време трајања екскурзије. У складу са циљем и задацима екскурзије одређују се путни правци, објекти, манифестације, крајеви и предели у којима се реализује екскурзија. Екскурзија се изводи искључиво на територији Републике Србије, с тим што 7. и 8. разред може посетити и Републику Српску. Трајање екскурзије прописано је планом наставе и учења.

За ученике једног разреда екскурзија се сваке године организује у другом подручју Републике Србије, а то су:

1. Аутономна покрајина Војводина (Бачка, Банат, Срем);
2. Западна Србија са Таром;

3. Југозападна Србија (Златибор, Златар, Увац);
4. Централна Србија: Шумадија и Поморавље;
5. Ибарско-копаонички крај;
6. Јужна Србија (Ниш–Врање);
7. Источна Србија са Ђердапом;
8. Београд и околина.

Директор установе одговоран је за законитост реализације наставе у природи, екскурзије и студијског путовања.

Избор агенције:

за реализацију екскурзије спроводи се у складу са законом који уређује јавне набавке. Екскурзију, може да реализује искључиво агенција која поседује законом прописану лиценцу за организовање туристичког путовања. Поступак јавних набавки спроводи комисија школе коју образује директор. Комисија има најмање три члана, од којих је најмање један представник Савета родитеља разреда за које се организује екскурзија и најмање један наставник који ће реализовати екскурзију, при чему се на сва остала питања у вези са саставом комисије сходно примењују одредбе закона којим се уређује област јавних набавки. Секретар школе, уколико није члан комисије, пружа стручну помоћ члановима комисије. Стручну помоћ члановима комисије пружа и лице које у школи обавља финансијске и рачуноводствене послове.

Предлог одлуке о додели уговора комисија утврђује применом законом прописаних критеријума, посебно водећи рачуна о следећем:

1) Квалитет програма путовања:

- садржај програма (испуњеност програма, водичи, забавни садржаји и сл.),
- квалитет превоза;

2) Цена, услови целодневне бриге о ученицима и услови плаћања:

Приликом одређивања додатних услова за учешће у поступцима јавних набавки, потребно је нарочито водити рачуна о дефинисању услова пословног капацитета у вези са претходним искуством понуђача, а што се доказује референтним листама и потврдама референтних наручилаца путовања. Одлуку о додели уговора доноси директор на основу предлога комисије. Наставник разредне наставе, односно одељењски старешина обавештава родитеље о програму и цени екскурзије, избору агенције и осталим условима путовања. Једнодневна путовања могу бити уговорена без оброка.

Приликом реализације екскурзије, агенција је дужна да испуни све услове и обавезе прописане законом којим се уређује делатност туризма, а посебно у погледу програма путовања и општих услова путовања.

Безбедност путовања:

Директор школе је обавезан да организује консултативни састанак пре извођења путовања, на који позива представнике свих интересних група у процесу одлучивања и планирања, о чему се сачињава записник.

Ако се превоз обавља друмским саобраћајем, директор школе обавезан је да обезбеди да се путовање изврши у складу са прописима којима се уређује начин обављања организованог превоза деце. Ако надлежни орган унутрашњих послова утврди неисправност документације, техничку неисправност возила или било који други разлог у погледу психофизичке способности возача, директор или стручни вођа путовања обуставиће путовање до отклањања утврђених недостатака. Забрањено је конзумирање алкохола и опојних средстава за све учеснике путовања.

План дежурства наставника за време путовања је саставни део програма екскурзије.

Извештај о екскурзији:

После изведеног путовања, стручни вођа путовања и представник туристичке агенције сачињавају забелешку о извођењу путовања, након чега стручни вођа путовања у року од три дана сачињава извештај, који подноси директору, са оценом о извођењу и квалитету пружених услуга. Након изведеног путовања ученици попуњавају анкетни лист.

Саставни део извештаја садржи и информацију о стеченим знањима и искуствима са путовања, начин њихове интеграције у наставни процес, утиске ученика о реализованом путовању, као и планиране обавезне активности које ће наставници са ученицима осмислити и реализовати у настави и ваннаставним активностима (нпр. пројекти, презентације за родитеље, изложбе и сл.). Извештај се доставља Савету родитеља и Наставничком већу ради разматрања, а Школском одбору ради разматрања и усвајања. Наставник разредне наставе, односно одељењски старешина упознаје родитеље са извештајем на родитељском састанку. Извештај о путовању је саставни део годишњег извештаја о раду установе.

Ако се приликом разматрања извештаја о остваривању путовања оцени да предвиђени програм није остварен у целости или да туристичка агенција није испоштовала уговорне обавезе, Установа подноси реклаamacију агенцији.

ПРВИ РАЗРЕД

Путни правац: **Вранић - Музеј ваздухопловства у Сурчину – Ботаничка башта „Јевремовац“ - Планина Авала (Споменик Незнаном јунаку и обилазак Торња) - Вранић**

Носиоци активности су одељењске старешине 1. разреда: Милена Јанковић, Радица Ђорић (вођа пута), Јадранка Мацура и Виолета Алфелди.

Циљ екскурзије је развијање љубави према отаџбини, њеној историји, култури, природним лепотама, као и подстицање самосталности ученика и одговорности за сопствено понашање, упознавање са прошлошћу и културном баштином отаџбине.

Задаци екскурзије су:

- развијање интересовања за природу и еколошке навике;
- упознавање начина живота и рада људи појединих крајева;
- развијање позитивног односа према културним и естетским вредностима.

Садржај програма:

Музеј ваздухопловства у Сурчину

је један од познатијих музеја у свету, овог типа. Основан је 1957. године, са циљем да се сачувају докази о развоју авијације на нашим просторима. 1989. године је саграђено данашње, модерно здање, а 2013. године је Музеј проглашен спомеником културе. По броју и вредности експоната, музеј је сврстан у десет водећих институција у свету. Поседује: 200 ваздухоплова, 130 авиомотора, више радара и ракета, 20 000 књига и 200 000 фотографија.

Музеј је опремљен и биоскопском двораном са модерним аудио-визуелним средствима где се посетиоцима могу приказати и документарни филмови.

Ботаничка башта Јевремовац

Има статус споменика природе 2. категорије и заштићена је као споменик културе. На предлог Јосифа Панчића, основана је 1874.године у Београду. Жељом краља Милана Обреновића, названа је Јевремовац, по његовом деди, Јеврему Обреновићу. Са великом стакленом баштом, има значајне архитектонске и културно-историјске вредности. У њој се налази колекција биљака, које репрезентују разноврсност и богатство биљног света на Земљи.

Планина Авала (Споменик Незнаком јунаку и обилазак Торња)

Планина Авала је ниска планина смештена југоисточно од Београда. Висока је 511 метара. Крајем 2007. године Скупштина града Београда је прогласила Авалу заштићеним природним добром. Још је и кнез Милош 1859. године донео одлуку да се Авала загради и заштити, а 1936. године је била проглашена и националним парком. На заштићеном подручју има 600 биљних врста. Има лековитих биљака, а неке су природне реткости, као што су: зановет, златан и зеленика. Авала је пошумљена и самониклим дрвећем и боровом шумом.

Споменик Незнаком јунаку

је изградио вајар Иван Мештровић у облику маузолеја са каријатидама које представљају жене у народним ношњама из свих крајева тадашње државе, СФРЈ. Споменик је подигнут после Првог светског рата за све пострадале војнике. Занимљиво је да се само овај споменик, у нашој земљи, назива и посвећује Незнаком јунаку, а свуда у свету носи назив Незнаком војнику.

Торањ на Авали

Саграђен је 1965. године на нижем врху планине Авале као ТВ торањ. Његова висина је износила 202,87 метара. Ремек је дело архитектуре, који је за пресек имао једнакогранични троугао као симбол српског трonoшца за седење. Дело је архитеката Угљеше Богуновића и Слободана Јањића, као и конструктора Милана Крстића. Тај торањ је срушен у НАТО бомбардовању 1999. Обновљен је и поново отворен 2010. године. Има видиковац на 122. метру, укупне висине 204, 68 метара.

ДРУГИ РАЗРЕД

Путни правац: **Вранић - Петроварадинска тврђава - Природњачки музеј (Нови Сад) - Нови Сад - Вранић**

Носиоци активности су одељењске старешине 2. разреда: Милица Вучић/Драгана Томић, Слађана Дамевић (вођа пута) и Оливера Поповић Митић.

Циљ екскурзије је развијање љубави према отаџбини, њеној историји, култури, природним лепотама, као и подстицање самосталности ученика и одговорности за сопствено понашање, упознавање са прошлошћу и културном баштином отаџбине.

Задаци екскурзије су:

- развијање интересовања за природу и еколошке навике;
- упознавање начина живота и рада људи појединих крајева;
- развијање позитивног односа према културним и естетским вредностима.

Садржај програма:

Петроварадинска тврђава

Тврђава се налази на десној обали Дунава, у Петроварадину (град Нови Сад), на петроварадинској стени. Тврђава је саграђена на месту средњовековне грађевине, а изградила је Аустрија у периоду од 1692. до 1780. године, због сталне опасности од Турака и близине границе са Османским царством. Градња тврђаве трајала је пуних 88 година, а изградњу су водили аустријски војни архитекти. Била је неосвојива за ондашњу ратну технику и већ тада је добила назив Гибралтар на Дунаву. До 1948. године ова тврђава је била искључиво војни објекат. Под заштиту државе је стављена 1951. године, од када представља културни и туристички објекат. За обилазак тврђаве смо се одлучили због горе наведеног садржаја, који ученици другог разреда могу да схвате и који ће им бити занимљив. На тврђави ученици се могу фотографисати, а остатак времена искористити за међусобно дружење, шетњу и игру.

Обилазак музеја: Природњачки музеј (Нови Сад)

Покрајински завод за заштиту природе у Новом Саду (Природњачки музеј), основан је 1966. године. На површини од 800 метара квадратних, смештена је стална природњачка поставка која приказује богатство биолошке и геолошке разноврсности наше земље. Током године смењују се различите тематске поставке. Најстарији експонат представљен је са два примерка белоглавог супа из 1910. године са Обедске баре. Музеј је изабран због занимљивог и живописног садржаја и експоната биљних и животињских врста. Један од циљева обиласка музеја јесте што ученици на очигледним примерима могу да повежу научено, као и градиво које ће уследити.

Обилазак града: Нови Сад

Нови Сад је највећи град Аутономне Покрајине Војводине и њен административни центар. После Београда други град у Србији по броју становника и површини. Шетња овим градом је право задовољство. Планирана је шетња градом као и обилазак споменика и парка. Ученици ће имати време за игру и дружење.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Путни правац: Вранић - Јагодина - Вранић

Носиоци активности су одељењске старешине 3. разреда: Љиљана Каличанин, Добринка Маринковић, Ирина Стефановић (вођа пута) и Душица Поповић.

Циљ екскурзије је развијање љубави према отаџбини, њеној историји, култури и природним лепотама, подстицање самосталности ученика и одговорности за сопствено понашање.

Задачи екскурзије су:

- развијање интересовања за природу и еколошке навике;
- упознавање начина живота и рада људи појединих крајева;
- развијање позитивног односа према културним и естетским вредностима.

Садржај програма:

Садржај програма: Завичајни музеј, Музеј воштаних фигура, ЗОО-ВРТ „Тигар”, излетиште Арачлијски поток или Ђурђево брдо, Музеј наивне и маргиналне уметности.

Завичајни музеј:упознавање с прошлошћу и културном баштином отаџбине
1954. године решењем Народног одбора основан је Завичајни музеј са задатком да прикупља музејску грађу. Од свог оснивања до 1979. године променио је шест локација. Данас се налази у згради саграђеној 1935. године за потребе Соколског дома: дома саграђеног због потреба покрета, који се борио против покушаја германизације словенских народа и добио је име „сокол” (у народним песмама ова птица представља синоним за све јуначко и племенито). Соколски дом у Јагодини подигнут је на месту где се првобитно налазила кућа Стевана Стевче Михајловића, угледног Јагодинца и значајне личности политичког живота у Србији у време владавине кнеза Милоша и Михаила Обреновића. Кућа је саграђена 1859. године. Пројектант Соколског дома био је Момир Корунковић, истакнути стваралац прве половине 20. века. И сам Соколски дом представља споменик културе. Завичајни музеј има следећа одељења: природњачко, археолошко, историјско, уметничко и етнологско. У музеју се организују тематске изложбе, а самостално или у сарадњи са другим установама штампају се и вредне публикације. Завичајни музеј је познат по праисторијској збирци Археологија неолита од 6000 година пре нове ере до новог доба.

Музеј Воштаних фигура: обилазак музеја и упознавање са личностима наше историје, културе, науке, спорта... : 2008. године београдски историчар уметности Владимир Томчић поклатио је Јагодини прве воштане копије и тако је настао први и једини музеј воштаних фигура у нашој земљи. Јагодина је шести град у Европи који има овакав музеј. „Воштане фигуре Србије” је изложба која представља најважније личности наше историје, културе, науке и спорта: цар Душан Силни, кнез Лазар Хребељановић, вожд Карађорђе, Вук Стефановић Караџић, Доситеј Обрадовић, Никола Тесла, Иво Андрић, патријарх Павле, Новак Ђоковић,...Своје место имају и воштане фигуре страних државника. Представљено је време и окружење у коме су великани Србије живели и радили. У музеју, поред копија од воска, приказано је и оригинално оружје и њихове реплике, костими, макете српских манастира, ратне заставе и копије ретких књига. Међу музејским експонатима издвајају се кочије краља Милана из 19. века, направљене су пре више од 150 година.

ЗОО-ВРТ „Тигар”, упознавање животињског света

Зоолошки врт у Јагодини један је од четири зоолошка врта у Србији и настао је 10. јула 2006. године. У најатрактивније становнике врта спадају тигрови, лавови, вукови, леопарди, мајмуни, змије, зебре, камиле, антилопе, кенгури, јелени итд. У Зоо-врту могу се видети рибе – попут јапанки, односно златних рибица које одушевљавају својим изгледом, птице – попут емуа која је друга по величини савремена птица, пауна који одушевљава својим репом и ноја, која је највећа птица на свету; водене животиње – попут фоке која има свој међународни дан (22. 03.). Зоолошки врт је прекрасан парк са пуно зелених површина и клупа за посетиоце, који пружа утисак зелене оазе пријатне за одмор, уређен по највишим светским стандардима.

Излетиште Арачлијски поток или Ђурђево брдо: интересовање за природу и еколошке навике

Излетиште је једно од најпопуларнијих излетишта у Јагодини. Назив је добио по Атанасију Ивановићу Арачлији (1801 – 1898). Његов син, Стефан Ивановић, завештао је своје имање, које је било познато под називом Арачлијски поток на Ђурђевом брду, јагодинској општини, под условом да општина сагради јавни парк. Општина је то и урадила 1904. године и на улазу у парк подигла чесму у спомен на њихову породицу. Налази се недалеко од градског зоолошког врта. Карактерише га густа листопадна и зимзелена шума (најбројнија врста је црни бор), са неколико природних чесама, стазама за шетње, летњом позорницом, фонтанама и највећим вештачким водопадом у овом делу Европе. У парку су јастреби, кобци, кукавице, шумске шеве, сеоске ласте, гаврани и веверице.

Музеј наивне и маргиналне уметности у Јагодини, упознавање културног наслеђа

Основан 1960. године и једини музеј такве врсте у Србији. Музеј је установа културе од националног значаја као ризница од око три и по хиљаде дела од више од четири стотине уметника из четрдесетак земаља свих генерација из периода од почетка 20. века до данас. Уметничку збирку Музеја (слике, скулптуре, графике, цртеже) чине откупљена дела, поклони... Музеј се налази у монументалном здању, у срцу градског парка крај главног шеталишта. Вила је саграђена 1929. године и због мноштва својих квалитета под заштитом је Завода за заштиту споменика културе Крагујевац.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Путни правац: Вранић - Текериш - Тршић – манастир Троноша - Вранић

Носиоци активности су одељењске старешине 4. разреда: Драгана Гогић, Биљана Тасић (вођа пута) и Круна Станковић Кецојевић.

Циљ екскурзије је развијање љубави према отаџбини, њеној историји, култури и природним лепотама, подстицање самосталности ученика и одговорности за сопствено понашање.

Задаци екскурзије су:

- развијање интересовања за природу и еколошке навике;
- упознавање начина живота и рада људи појединих крајева;
- развијање позитивног односа према културним и естетским вредностима.

- социјализација ученика, понашање ученика у групи и јавном превозу, упознавање и развијање љубави према завичају;
- упознавање ученика са националном историјом, географијом Србије, народном традицијом и културом;
- развијање способности уочавања и доживљавања естетских вредности природних и антропогених објеката;

Садржај програма:

Упознавање с прошлошћу и културном баштином отаџбине: Спомен костурница и Музеј– Спомен костурница на Церу је изграђена у селу Текериш на планини Цер. Ту су сахрањени посмртни остаци погинулих српских војника после битке на Церу у Првом светском рату. Спомен костурница на Церу представља знаменито место као споменик културе од изузетног значаја и у форми је природне стене висине 10 метара. Северно од костурнице налази се некадашња капела у коју је после Другог светског рата Народни музеј из Шапца поставио изложбу о Церској бици. Пред улазом у Музеј постављене су 1989. године бисте: војводе Радомира Путника, Степе Степановића, Живојина Мишића и Петра Бојовића. Будући да ученици четвртог разреда уче о савременој историји Србије, овај сегмент путовања ће им значити за боље разумевање ових историјских садржаја.

Спомен - комплекс Тршић

Тршић је насеље динарског типа удаљено 7 километара од Лознице на путу за Ваљево. Познато је као родно место реформатора српског језика Вука Стефановића Караџића. Спомен-кућа подигнута је 17. септембра 1933. године. Комплекс се простире на површини од 5,3 хектара. Укупан број објеката је 35 и сви се налазе под заштитом куће, вајати, качаре, чардаци, воденице, црква и магаци. Вукова спомен-кућа је изграђена према типовима старије јадарске куће. Традиционалне манифестације које се овде одржавају су Вуков сабор и Ђачки Вуков сабор. Пуно зелених површина и клупа за посетиоце, површине за игру погодне су за спортске активности ученика и развијање тимског рада, дружења. Ученици тако, поред образовног и васпитног дела, на излету развијају колективни дух, толеранцију и спортско фер плеј понашање. Са именом Вука Караџића ученици се упознају већ у првим данима првог разреда, тако да је ово изузетно користан сегмент путовања за њихово проширивање знања, као и прилика да још боље разумеју тадашњи начин живота и обичаје.

Манастир Трноша

је српски манастир Епархије шабачке. Налази се у селу Коренита, у непосредној близини Тршића, на територији града Лознице, што се надовезује на претходни део путовања. По предању, задужбина је краља Драгутина. Ктитор није дочекао завршетак изградње, смрт га је у томе претекла, те је његова жена Каталина преузела ктиторске обавезе и довршила градњу 1317. године. Током векова манастир је имао јако бурну историју и више пута је рушен до темеља и обнављан. Прва велика обнова била је 1559. године. Важан податак је да је Вук Стефановић Караџић учио школу у Трноши 1797. године. За време Првог и Другог српског устанка Трноша је место састајања устаничких вођа, због чега доживљава

нова разарања 1813. године. Обновљен је 1833. године уз помоћ кнеза Милоша Обреновића. Манастирска црква посвећена је Ваведењу Пресвете Богородице.

С обзиром на то да ученици четвртог разреда у оквиру предмета Природа и друштво уче о историјским догађајима и личностима који су заступљени у сва три сегмента путовања, моћи ће да разумеју, доживе и боље схвате дух тих, прошлих времена.

ПЕТИ РАЗРЕД

Путни правац: **Вранић - Смедерево - Ергела „Љубичево” - Пожаревац „црква „Светог Ђорђа” - Виминацијум - Сребрно језеро - Вранић**

Носиоци активности су одељењске старешине 5. разреда: Весна Арсић (вођа пута), Иван Вукићевић и Јелена Јовановић.

Циљ екскурзије: Савлађивање и усвајање дела наставног програма непосредним упознавањем појава и процеса у природној и друштвеној средини, као и упознавање културног наслеђа.

Образовни задаци:

- упознавање територије и рељефа источне Србије,
- проучавање објеката и феномена у природи, уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима;
- развијање интересовања за природу и изграђивање еколошких навика;
- упознавање са начином живота и рада људи у појединим крајевима;
- развијање позитивног односа према националним, културним и естетским вредностима, спортским потребама и навикама, позитивним социјалним односима, као и значај схватања здравља и здравих стилова живота;
- подстицање и испољавање здравих емоционалних доживљаја.

Садржај програма:

Полазак испред школе у 8.00 сати.

Долазак у Смедерево око 9.30 часова и обилазак Смедеревске тврђаве (посета Великог и Малог града), где ће се ученици упознати са највећим достигнућем српског војног градитељства, друштвено-политичким приликама средњовековне Србије, континуитетом живота на овом простору од 1427. до 1944. године, народном традицијом (епске песме и легенде).

Полазак ка ергели „Љубичево” око 12.15. Ергела се налази пет километара од центра Пожаревца. Поред разгледања ергеле, упознаћемо се и разгледати трофејну салу, мини зооврт и Авантура парк. У парку се налазе садржаји за децу до 12 година, ту су сувенирница и тоалет. Прича о ергели почиње у време Милоша Обреновића када је кнегиња Љубица пожелела да оде из градске прашине и пресели се са својом децом у пожаревачки крај. Засађени су храстови, подигнут конак и неколико штала у којима је Милош сместио своје коње. Нашим ђацима ће бити занимљиво да слушају приче о коњима који су освајали трофеје, о коњичком спорту и да виде тек рођену ждребад. Посета парку има за циљ да децу приближи природи и физичким активностима, како због природних материјала од којих је направљен, тако и због самог амбијента у који је постављен. Деца могу да провере физичку издржљивост и менталну снагу и сналажење у савладавања препрека. Полазак око 13.15 часова.

Долазак у Виминацијум око 14. 00 часова. Виминацијум се налази 17 км од Пожаревца. То је простор најважнијег археолошког налазишта из доба Римског царства. Ту је некада био римски град и војни логор. Ископан је мали део археолошког блага, а остало се ископава и зато се овај локалитет назива јединственим на планети, Помпеја Балкана. У плану је да се посети пре свега некропола са гробницом цара Хостилијана, терме које ће деци помоћи да замисле како су се купали стари Римљани и мамут који је стар преко милион година и помоћу којег може да се тумачи историја Земље. За посету осталих локалитета је важно да знамо да ли су отворени или затворени у периоду када ће се изводити екскурзија. За ученике ово може бити важно место за оживљавање историје и толико далеке прошлости.

Након обиласка Виминацијума, одлазак на Сребрно језеро предвиђено је око 15.30 где ће група уживати у игри, шетњи и лепотама природе. Сребрно језеро је вештачко језеро на десној обали Дунава и представља њен некадашњи рукавац. Како су језера обавезна лекција из географије, ово је изврсна прилика да се све види у свом живом издању.

Полазак за Вранић око 18.00 сати и долазак пред школу око 20.00 сати. Сатница је оријентациона.

ШЕСТИ РАЗРЕД

Путни правац: **Вранић - Природњачки центар Свилајнац - Ниш – Тэле кула – Вранић**

Носиоци активности су одељењске старешине 6. разреда: Равијојла Шарчевић, Милица Војводић и Немања Јојић (вођа пута).

Циљ екскурзије: непосредно упознавање појава и односа у природној и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа.

Задаци екскурзије:

- упознавање територије и рељефа јужне Србије, проучавање објекта и феномена у природи;
- уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима;

- развијање интересовања за природу и еколошке навике;
- упознавање начина живота и рада људи појединих крајева;
- развијање позитивног односа према: националним, културним и естетским вредностима, спортским потребама и здравим навикама, као и позитивним социјалним односима.

Садржај програма:

Полазак испред школе у 8 часова (потребно је поставити аутобусе на место поласка најкасније у 7 часова, због непходних контрола и прегледа од стране МУП-а).

На путовању **није планирано организовано свраћање у ресторане ради ручка** па је потребно да путници самостално обезбеде оброк за пут.

Долазак у **природњачки центар Свилајнац** око 10.00 часова (улазак у природњачком центар Свилајнац и обилазак центра). Природњачки центар Србије Свилајнац представља спој науке, образовања, забаве и туризма на једном месту, на врло специфичан начин. Такав концепт чини га јединственим у овом делу Европе. Атрактивност Природњачког центра Србије огледа се у јединству великог изложбеног (музејског) простора и забавног динопарка на отвореном. Музејски део Природњачког центра Србије чини 8 тематских изложби, које се налазе у самом објекту, док се једна изложба налази у парку, у унутрашњости модела вулкана. Полазак према Нишу око 11.30 часова.

Очекивани долазак у **Ниш** око 13.00 часова, обилазак Ниша, где ће се ученици упознати са неким од заменитостима града Ниша (пешачка зона, Казанцијско сокаче у коме се налази споменик Стевана Сремца и Калче, Нишка тврђава, једна од најочуванијих утврђења у Србији и на Балканском полуострву, стара око два миленијума о чему сведоче многобројни археолошки налази...).

Полазак према **Ђеле-кули** око 15.00 часова. Долазак на локалитет споменика (улазак у просторије које представљају споменик Ђеле-кулу) око 15.30 часова. Споменик сведочи о догађајима из Првог српског устанка, који је, у знак одмазде, тадашња турска власт у Србији, изградила од лобања погинулих српских ратника, предвођених Стеваном Синђелићем, у бици на Чегру.

Полазак према Вранићу у 16.00 часова. На путу према Вранићу, потребно је направити **краћу паузу** на месту које има мокри чвор ради коришћења истог од стране путника. Планирани долазак у Вранић око 19.00 часова.

СЕДМИ РАЗРЕД

Путни правац: **Вранић - Студеница - Жича - Врњачка Бања - Вранић**

Носиоци активности су одељењске старешине 7. разреда: Јелена Видић (вођа пута), Јасмина Тешић и Маја Костић.

Циљ екскурзије: Савлађивање и усвајање дела наставног програма непосредним упознавањем појава и процеса у природној и друштвеној средини, као и упознавање културно-историјског наслеђа.

Образовни задаци:

- упознавање територије и рељефа ибарско-копаоничког краја;
- проучавање објеката и феномена у природи, уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима;
- развијање интересовања за природу и изграђивање еколошких навика;
- упознавање са начином живота и рада људи у појединим крајевима;
- развијање позитивног односа према националним, културним и естетским вредностима, позитивним социјалним односима, као и значај схватања здравља и здравих стилова живота;
- подстицање и испољавање здравих емоционалних доживљаја.

Садржај програма:

Полазак испред школе у договорено време (око 8 часова).

Вожња аутопутем; пауза на већој бензинској пумпи или неком другом одмаралишту; наставак даље ка манастиру Студеница, где ће се ученици упознати са историјатом манастира, као и културним и духовним вредностима. Након куповине пригодних сувенира и фотографисања, настављамо путовање ка Жичи, средњовековном манастиру из прве половине 13. века. После обиласка и упознавања манастира, настављамо пут ка Врњачкој Бањи, једној од највећих бања у Србији. Након обиласка Врњачке Бање (минерални извори, јапански врт, парк, дворец Белимарковића, мост љубави...), ученици имају слободно време за шетњу, ручак, куповину сувенира, фотографисање... Полазак у Вранић у послеподневним часовима и долазак пред школу у договорено време.

Студеница

Манастир Студеница је један од највећих и најбогатијих манастира Српске православне цркве. Налази се 57 km од Краљева, а основао га је Стефан Немања 1190. године.

Утврђени зидови манастира окружују четири цркве: Богородичну цркву и Краљеву цркву (цркву светих Јоакима и Ане), обе изграђене од мермера, цркву Никољачу (цркву светог Николе) и још једну цркву, очувану у темељима. Манастир је познат по својој колекцији фресака из 13. и 14. века.

Припада Епархији жичкој Српске православне цркве и представља непокретно културно добро као споменик културе од изузетног значаја. УНЕСКО је 1986. године уврстио Студеницу у листу Светске баштине. Манастир Студеница је подигнут крајем 12. века у пустом пределу „који беше ловиште зверова”. Посвећен је Успењу пресвете Богородице. Прва фаза радова је завршена у пролеће 1196. године, када је Стефан Немања препустио престо свом сину Стефану Првовенчаном и повукао се у своју задужбину. Кад је касније отишао у манастир Хиландар, Стефан Првовенчани се бринуо о Студеници. Тамо је Немања примио монашки постриг и име Симеон. Свети Симеон је умро у Хиландару 1199. Немањин трећи син Сава Немањић је, након што је помирио своју браћу Стефана и Вукана, пренео мошти Светог Симеона у Студеницу где су и данас.

Под Савиним старатељством, Студеница је постала политички, културни и духовни центар средњовековне Србије. Уз остала своја дела, Сава је написао Студенички типик, у ком је задао устројење монашког живота у манастиру Студеница. У Житију СВ. Симеона Немање[мртва веза], описао је живот свог оца Немање (Св. Симеона) оставивши изворе о духовном и монашком животу у његовом времену. Студеница је уживала пажњу и других

чланова династије Немањића. Краљ Радослав је 1245. додао цркви припрату, а краљ Милутин је саградио малу цркву посвећену светим Јоакиму и Ани. Од пада последње српске средњовековне државе 1459, Турци су често нападали манастир. Прва значајна рестаурација је извршена 1569, када су фреске Богородичине цркве поново насликане. Почетком 17. века, пожар и земљотрес су оштетили манастир, а историјски документи и значајни делови уметничке баштине су уништени и изгубљени заувек. У околини се налазе Горња Савина испосница и Доња Савина испосница. У манастиру се налази плаштаница Антонија Ираклијског из 14. века.

Жича

Жича је српски средњовековни манастир из прве половине XIII века, који се налази у близини Краљева и припада Епархији жичкој Српске православне црква. Подигао ју је први краљ Србије, Стефан Немањић од 1206. до 1221. године, а значајну улогу у њеном подизању имао је и његов брат, свети Сава (1219—1233). После стицања црквене самосталности 1219. године, у Жичи је смештено седиште аутокефалне српске архиепископије. Почетком последње деценије XIII века, манастир је страдао у нападу Татара, после чега је седиште архиепископије пренето у Свете Апостоле код Пећи, а сам манастир је почетком XIV века обновио краљ Милутин (1282—1321).

Жичу нису штедели ратови, разарања а ни временске неприлике. У многобројним пљачкашким походима, вредне реликвије су однете а већина сликарства уништена. Од богатог декора и вредног фрескописа, данас су очувани само делови. Ипак, манастир у плодној равници надомак Краљева остао је да достојанствено стоји, а његова унутрашњост да зрачи лепотом, величанственошћу и шармом. У северној и јужној певници очуване су фреске Апостоли, Распеће и делови Скидања са крста, а у најзначајније спадају оне настале у периоду од 1309. до 1316 . године. Неке од њих су Успење Богородице на западном зиду наоса, повеља Стефана Првовенчаног, портрети Стефана Првовенчаног и његовог сина, као и ликови Апостола Петра и Павла. Главна манастирска црква подигнута је у рашком стилу и посвећена је Вазнесењу Христовом. Преко осамсто година постојања, учиниле су да се за овај манастирски комплекс вежу многобројна веровања, предања и митови. Најпознатија легенда која је уграђена и у грб Краљева, каже да ће се након Стефана Првовенчаног, у Жичи крунисати још шест краљева и за свакога ће бити отворена а затим и зазидана по једна врата. Због тога је и остао назив „седмоврата Жича”.

Врњачка бања

Врњачка Бања је градско насеље у [Србији](#), у [општини Врњачка Бања](#), у [Рашком округу](#). Она је највећа, најуређенија, а по мишљењу многих и најлепша [бања](#) у Србији. Налази се у централној Србији, у долини Западног Поморавља на надморској висини од 217 m. Удаљена је око 200 km јужно од [Београда](#), 25 km од [Краљева](#) и 11 km од [Трстеника](#). Смештена је између планине [Гоч](#) (1216 m) и [Западне Мораве](#). Врњачка Бања је туристичко место првог степена. У Врњачкој Бањи се налази седам минералних извора. То су: Топла вода, Слатина, Снежник, Језеро, Борјак, Бели извор и Врњачко врело, од којих се за

терапије користе четири (Топла вода, Снежник, Језеро и Слатина) док се воде са три извора флаширају као природне минералне воде (Вода Врњци - Борјак, Борјак 3 и Белимарковац за Елемент воду). Врњачке минералне воде се примењују код лечења: шећерних болести, стања после прележане заразне жутице, хроничног запаљења црева и желуца, болест жучне кесе и жучних путева, чира у желуцу и дванаестопалачном цреву, болест бубрежне карлице, мокраћне бешике и мокраћних путева и других болести. Врњачка Бања има веома дугу традицију лечилишта. На врњачком топлом минералном извору у времену од 2. до [4. века Римљани](#) су изградили лечилиште и опоравилиште. Развој модерне Врњачке Бање започео је [1868.](#) године радом Оснивачког друштва, најстарије туристичке организације на [Балкану](#). Овде постоји више вила, хотела, пансиона и гостионица саграђених крајем 19. и почетком 20. века. Главна привредна грана у Врњачкој Бањи је [туризам](#). Као једна од водећих туристичких дестинација у Србији, Врњачка Бања предњачи у увођењу иновативности у презентовању туристичких потенцијала. Међутим сем туризма за привреду Врњачке Бање битна су предузећа:

- Специјална болница Меркур - једна од водећих здравствених установа у Србији
- Бели Бор - предузеће за производњу и прераду дрвета
- Вода Врњци - предузеће за флаширање минералне воде које је са експлоатацијом минералне воде почело 1970. године.
- Интерклима - предузеће за промет, инжењеринг, пројектовање и извођење грађевинских, термо, електро, гасних и хидротехничких инсталација, уређаја и постројења
- ДЕЦО д.о.о. - предузеће за извођење електроинсталационих радова

У Врњачкој бањи се традиционално организује [Фестивал филмског сценарија у Врњачкој Бањи](#) и [Врњачки карневал](#). У бањи се налази неколико историјски и архитектонски значајних зграда, као што је [Дворац Белимарковића](#). На простору општине налазе се и бројне скулптуре вајара, као и низ јавних споменика и бисти учесника борбе против окупатора. Знаменита места у Врњачкој бањи су Дворац Белимарковића, Јапански врт, Врбац Гочко, Врњачки парк, Мост љубави, Променада.

ОСМИ РАЗРЕД

Путни правац: **Вранић - Манастир „Благовештење” - Шарганска осмица - Хидроелектрана Перућац - река Врело - Тара - Вишеград – Вранић**

Носиоци активности су одељењске старешине 8. разреда: Александар Давидовић 8₁, Бојан Вучић 8₂ (вођа пута) и Момчило Вулевић 8₃.

Циљеви и задаци екскурзије: Развијање интересовања за очување природе, заштити културног наслеђа, непосредно упознавање појава и односа у природној и друштвеној средини који су у складу са наставним програмом, упознавање са културно-историјским знаменитостима. Годишњим планом и програмом предвиђена је дводневна екскурзија за ученике осмог разреда.

Садржај програма:

Манастир „Благовештење”

Ученици ће се упутити из Вранића у Овчарско-Кабларску клисуру, како би посетили манастир „Благовештење“. Манастир Благовештење се налази под Кабларом узводно уз Мораву, с леве стране реке, изнад саме хидроцентрале Овчар Бања. У саставу је Епархије жичке и убраја се у споменике културе од великог значаја. У манастирском кругу, сем цркве, постоји неколико зграда и конака подигнутих у разним временима. Ученици ће одслушати предавање, а затим би имали слободно време које би искористили за даривање икона, паљење свећа, фотографисање, куповину сувенира.

Шарганска осмица

Након обиласка манастира, креће се ка Мокрој гори, која је позната по лепоти природе, али још више по старој ускотрачној железници, где би обишли обновљену деоницу, „Шарганску осмицу“ - путну петљу дугу 13.5 километара, на којој су 22 тунела и 10 мостова и вијадукта и тамо би имали возњу чувеним музејским возом узаног колосека који вуче парна локомотива.

Следеће што би обишли је етно село „Дрвенград“, који је смештен на брду Међавник и изграђен по замисли редитеља Емира Кустурице за потребе снимања филма.

Хидроелектрана Перућац, река Врело

Следећа дестинација је туристичко насеље Перућац, удаљено 13 километара од Бајине баште. Најпознатије је по ХЕ Бајина Башта односно по језеру које је направљено зарад ове хидроелектране. Пут се наставља обиласком једне од најкраћих река у Европи - Врело, која такође припада националном парку Тара.

Тара

Након свих обилазака, долази се у хотел на Тари где ће ученици бити распоређени по собама. Након вечере ће имати журку.

Вишеград

Наредни дан започиње доручком и напуштањем хотелских соба. Упућујемо се у Вишеград, град у источној Босни, који се налази на реци Дрини. Обале Дрине у Вишеграду спаја стари мост Мехмед-паше Соколовића, познатији као „на Дрини ћуприја“, описан по истоименом роману Ива Андрића, који је за то дело добио Нобелову награду за књижевност. Затим се бродићем обилази и посећује Андрићград, културни центар који се налази у Вишеграду, на месту где се река Рзав улива у Дрину. Инспириран делима и ликовима нобеловца Ива Андрића, наш познати режисер Емир Кустурица је добио идеју о каменом средњовековном граду – данашњем „Андрићграду“ или „Каменграду“. То је у ствари визија како је Вишеград могао да изгледа да га нису заобишли ренесанса и остали историјски периоди. У архитектонском погледу, сам град је мешавина различитих епоха и стилова који су се смењивали кроз историју овог подручја: византијски стил, отомански период, ренесанса, класицизам. У Андрићграду, ученици ће имати слободно време које могу да искористе за куповину сувенира, шетњу и дружење.

Након обиласка Андрићграда, ученици се враћају у хотел на Тари, где ће имати ручак и кратку паузу, а након тога ће се упутити ка Вранићу.

2.6.2. НАСТАВА У ПРИРОДИ

Циљеви наставе у природи су:

- очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног психофизичког и социјалног развоја;
- стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и организовања и коришћења слободног времена;
- проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосредном природном и друштвеном окружењу;
- развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе;
- социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу, уз развијање толеранције и одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу;
- развијање позитивних односа према националним, културним и естетским вредностима;
- развијање способности сагледавања развоја привредних могућности краја, односно региона који се обилази.

Задаци наставе у природи остварују се на основу плана и програма наставе и учења, образовно-васпитног рада и школског програма и саставни су део годишњег плана рада школе.

Задаци који се остварују реализацијом програма наставе у природи су:

- побољшање здравља и развијање физичких и моторичких способности ученика;
- задовољавање основних дечијих потреба за кретањем и игром;
- очување природне дечије радозналости за појаве у природи и подстицање интересовања и способности за њихово упознавање кроз одговарајуће активности;
- развијање способности запажања основних својстава објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности у конкретним природним и друштвеним условима;
- подстицање самосталности у процесу стицања знања кроз непосредне истраживачке задатке;
- развијање свести о потреби заштите, неговања, чувања и унапређивања природне и животне средине и изграђивање еколошких навика;
- упознавање природно-географских, културно-историјских знаменитости и лепоте места и околине;
- упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева;
- упознавање разноврсности биљног и животињског света појединих крајева, уочавање њихове повезаности и променљивости;
- упознавање са карактеристикама годишњих доба у природи и смењивање временских прилика;

- развијање способности сналажења тј. оријентисања у простору и времену;
- оспособљавање ученика за безбедан и правилан боравак у природи;
- развијање правилних хигијенско-здравствених навика и подстицање самосталности у обављању личне хигијене и бриге о себи;
- подстицање и стварање навике за неговање редовне физичке активности и за што чешћи боравак у природи;
- формирање навика редовне и правилне исхране;
- навикавање на правилно смењивање рада, одмора и сна;
- разумевање и уважавање различитости међу појединцима;
- подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима кроз одговарајуће активности.

Садржаји наставе у природи остварују се на основу плана и програма наставе и учења из којег се издвајају они садржаји који су погодни за остваривање циљева и задатака наставе у природи, а одговарају условима у којима се она реализује. У програмима наставе и учења за поједине предмете могу се наћи садржаји који експлицитно или имплицитно упућују на погодност овог облика образовно-васпитног рада. Садржаји наставе у природи остварују се и на основу Школског програма и саставни су део годишњег плана рада установе.

Предложене дестинације су:

- Врњачка бања
- Сокобања
- Гоч/дечје одмаралиште Станишинци (са излетом Гоч-Врњачка Бања)
- Археолошки парк – Limes park – Viminacium Adventure/Научно-образовно-културни центар „Вук Караџић“, Тршић
- Златибор

Поред наведених дестинација, могуће је да се прихвати и понуда неке агенције која испуњава наведене захтеве у вези са смештајем, организацијом путовања и самог боравка. Правац путовања: једна од горе наведених дестинација, 7 пуних пансиона (јесењи или пролећни период). Планирани број ученика: већа млађих разреда (од 15 до 50 ученика). Узети у обзир могућност одласка једног одељења, са неком другом школом. Начин финансирања: плаћање од стране родитеља у 9 (девет) месечних рата, по могућности. Време трајања: осам дана/седам пуних пансиона (доручак, ручак, ужина, вечера, за децу свако вече обезбедити чај пред спавање).

Ученик који из оправданих разлога, не искористи договорену услугу у целини, плаћа само услугу коју је користио (новац се враћа уколико дете из оправданих разлога – болест, није пошло на наставу у природи)

Гратис места: за ученике – једно гратис место на 15 плативих ученика, гратис место за сваког разредног старешину (једнокреветни смештај за сваког учитеља)

Аранжман обухвата:

- Смештај је у хотелу, у собама са 2 или 3 кревета са купатилом, климом и ТВ, (помоћни лежај се не може користити као ни кревети на спрат). Објект мора да има наменске просторије за учење и културно забавни програм (дискотека и простор за организовање активности у случају лошег времена), као и базен, максималне дубине до 1,70 метара. Обезбедити употребу хотелског базена за ученике. За смештај

ученика се не може користити депаданс (ако га хотел има). Објекат треба да поседује пречишћиваче ваздуха на сваком спрату на којем бораве деца. У собама, као и у ходницима, да не буде итисон (по читавој површини собе). Објекат мора имати педијатријску службу која пружа 24-часовну здравствену заштиту; организацију спортско-рекреативних активности (све време боравка), организацију културно-забавних активности (све време боравка).

- Уређен простор око објекта за безбедан боравак ученика
- Обавезна припрема хране у самом објекту
- Осигурање ученика
- Пратилац (водич уз сваку групу)
- Видео надзор у објекту
- Објекат треба да буде у центру
- Обезбедити грејање у хотелу ако се дневна температура спусти испод 15 степени.
- Превоз: аутобуси високе туристичке класе, са климом, видео и аудио опремом и бројем седишта који одговара броју пријављених учесника путовања, потпуно технички исправни; једно одељење се не може делити у два или више аутобуса; забрањена ноћна возња.

Напомена: Понуђач исплаћује накнаду лицу које води наставу у природи (учитељ) у складу са одлуком Савета родитеља, на основу које су родитељи дали сагласност. Трошкове пореза сноси понуђач који лицу које води наставу у природи (учитељу) и исплаћује накнаду.

Напомена: Број ученика у техничкој спецификацији је оквиран и служи за упоређивање приспелих понуда – бодовање. Јединичне цене по ученику су фиксне и не могу се мењати за све време важења оквирног споразума. Уговарање се врши до укупне вредности од _____ динара, а фактурисање и наплата по јединичним ценама по ученику из понуде, за стварно извршене и оверене услуге.